

SPERMAONDERZOEK EN SPERMANORMEN BIJ VFGF DEKHENGSTEN

Vanuit ervaringen vanuit het verleden is gebleken dat het noodzakelijk is dat hengsten worden onderzocht en de TNB waarde wordt bepaald. Vrijwel alle paarden- en pony stamboeken in Nederland vereisen voor hengsten die voor een eerste goedkeuring in aanmerking komen, een spermaonderzoek. Een hengst wordt onderzocht of hij een voldoende hoeveelheid, normaal gebouwde, goed bewegende zaadcellen kan produceren. Het TNB (Totaal Normaal Bewegende Zaadcellen) getal wordt als volgt berekend:

Volume x Concentratie (miljoen per ml) x % Bewegende zaadcellen x % Normaal gebouwde zaadcellen.

Volume; het volume of de hoeveelheid aan sperma. Het volume wordt sterk beïnvloed door het seizoen. In de maanden voor het dekseizoen levert een hengst gewoonlijk minder sperma wat wel geconcentreerder is. In het dekseizoen is het volume in het algemeen groter doordat er dan meer bijvocht aan de zaadcellen wordt toegevoegd.

Concentratie: de concentratie (het aantal zaadcellen per milliliter) varieert tussen 50 en 500 miljoen zaadcellen per ml. De activiteit van de bijgeslachtsklieren is seizoensafhankelijk, zodat het kan gebeuren dat buiten het dekseizoen zeer geconcentreerd sperma gewonnen wordt met een concentratie die wel boven de 1000 miljoen kan liggen. De concentratie wordt ook sterk beïnvloed door de dekfrequentie van de hengst. Als de hengst in een periode vaak moet dekken, zal dit tot gevolg hebben dat het sperma “dunner” wordt.

Beweging: voor een goede bevruchting is de beweeglijkheid van de zaadcellen zeer belangrijk. Normaal beweegt 40% tot 80% van de zaadcellen; hoe hoger het percentage, hoe meer beweging wat uiteraard meer gewenst is.

Morfologie: onder morfologie verstaan we de bouw van de zaadcellen. Bij hengsten wordt in vergelijking met andere diersoorten altijd een vrij hoog percentage afwijkende zaadcellen vastgesteld. Ook wordt er gekeken naar de aard van afwijking. Met name afwijkingen aan de kop en speciaal de kopkap hebben een grotere betekenis voor het bevruchtend vermogen.

Spermaonderzoek bij hengsten wordt vanwege onderstaande redenen uitgevoerd:

- Vaststellen van de vruchtbaarheid van de hengst; een hengst met een hoge fertiliteit kan meerdere merries per dag bedienen;
- Fokbeleid; de noodzaak van een hoge vruchtbaarheid van vaderdieren is essentieel binnen een kleine fokpopulatie. Het risico op de inzet van weinig fertiele hengsten kan leiden tot problemen in de toekomst. De VFGF heeft als norm gesteld dat het sperma moet voldoen aan 2000 TNB;
- Preventieve screening; opsporen van mogelijke problemen, aandoeningen of infecties. Hengsten met gedraaide of ongelijke testikels, een teelbal welke niet is ingezakt, moeten worden voorkomen in de fokkerij. Tijdens deze veterinaire controle kunnen ook erfelijke gebreken blijken. Een nadere detaillering hiervan is te vinden in ons Fokkerijreglement.
- Het onderzoek identificeert ook mogelijke afwijkingen in kleur of geur van het ejaculaat (wat kan wijzen op contaminatie door urine, bloed of etter) en de eerder beschreven structurele afwijkingen aan de zaadcellen;
- Optimaliseren van dekmanagement; afhankelijk van het TNB kan de beste fokmethode geselecteerd worden (natuurlijke dekking of kunstmatige inseminatie, afhankelijk van de fertiliteit) t.b.v. een zo hoog mogelijk bevruchtingspercentage;
- Commerciële waarde: wanneer aantoonbaar is dat een hengst goed vruchtbaar is, verhoogd dit de commerciële waarde van de hengst;

- Meer zekerheid voor de merriehouder dat zijn/haar merrie drachtig is/wordt. Uiteraard heeft ook de merrie haar invloed en deze dient dan ook, bij problemen met drachtig worden, te worden onderzocht.

Het spermaonderzoek mag worden uitgevoerd door de door het Stamboek geselecteerde spermadiagnostische centra (Universiteit Utrecht, afdeling Voortplanting Paard en Paardenkliniek Wolvega) of door één aangewezen EU gecertificeerd hengstenstation en behoeft pas te worden uitgevoerd wanneer de hengst tijdens de hengstenkwalificatiedag voorlopig is goedgekeurd.

De kosten van het spermaonderzoek bij het EU gecertificeerde hengstenstation bedraagt slechts €75. Daarvoor ontvangt de hengstenhouder en het stamboek een uitgebreid rapport.

Bestuursbesluit voorlopig goedgekeurde hengsten welke vanaf 2023 zijn goedgekeurd bij de V.F.G.F.:

Het Fokkerijreglement is in 2025 door de Kwalificatieraad van de V.F.G.F. opnieuw beoordeeld en deze heeft het Bestuur geadviseerd om de wijzigingen over te nemen. Op 8 november 2025 is het nieuwe Fokkerijreglement geaccordeerd in de Algemene Leden Vergadering.

Gezien het aantal wijzigingen in het Fokkerijreglement heeft het Bestuur besloten om, alle voorlopig goedgekeurde hengsten vanaf 2023, in 2026 alsnog een deklicentie te geven en dus een dekbond te verstrekken. Elke hengst krijgt derhalve de mogelijkheid om in 2026 te voldoen aan het Fokkerijreglement van de V.F.G.F.